

Milla Aaltonen

5.10.2018

VN/744/2018
VN/744/2018-OM-8

KARTOITUS VIHARIKOSTEN JA VIHAPUHEEN VASTAISISTA TOIMISTA

Against Hate -hankkeen tavoitteena on viharikosten ja vihapuheen vastaisen työn kehittäminen. Hankkeen toiminta keskittyy viharikosraportoinnin kehittämiseen sekä viranomaisten, erityisesti poliisin, syyttäjän, tuomareiden viharikosten ja vihapuheen vastaisten toimintavalmiuksien vahvistamiseen sekä viharikosten uhrien tukemisen kehittämiseen. Hankkeessa pyritään myös lisäämään yhteistyötä ja koordinaatiota eri toimijoiden kesken. Hanke jatkuu 30.11.2019 saakka. Oikeusministeriön (joka koordinoi hanketta) lisäksi hankekumppaneina ovat Rikosuhripäivystys sekä kroatialaiset järjestöt Centre for Peace Studies, Human Rights House Zagreb sekä GONG. Rahoitus hankkeeseen tulee EU:lta.

Osana Against Hate –hanketta kartoitettiin viharikosten ja vihapuheen vastaista työtä. Kartoituksen tarkoituksena on selvittää millaista viharikosten ja vihapuheen vastaista työtä Suomessa tehdään, ketkä sitä tekevät ja mitä ovat viharikosten ja vihapuheen vastaisen työn aukko paikat sekä onko tarvetta kansalliselle viharikoksiin keskittyvälle toimintasuunnitelmalle.

Kartoitus lähetettiin hankkeen verkoston jäsenille ja muille keskeisille toimijoille. Sitä pyydettiin myös välittämään eteenpäin. Kartoitukseen sai vastata vapaamuotoisesti, ja vastauksissa pyydettiin kertomaan viharikosten ja vihapuheen vastaisista toimista, strategioista, toimintaohjelmista sekä niiden vaikuttavuuden arvioinnista. Lisäksi kysyttiin viharikosten ja vihapuheen määritelmästä, tiedossa olevista tutkimuksista ja keskeisistä toimijoista. Vastaajia pyydettiin myös kuvailemaan keskeisiä haasteita ja kehittämiskohteita viharikosten ja vihapuheen vastaisessa työssä. Kartoitukseen tuli vastauksia 16 taholta, joista suurin osa oli viranomaisia. Tähän koontiin on sisällytetty lisäksi kaikki oikeusministeriön tiedossa olevat toimet.

The Project Against Hate is supported by the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

Milla Aaltonen

5.10.2018

VN/744/2018
VN/744/2018-OM-8

1. Viharikosten ja vihapuheen vastaiset toimet

1.1. Toimintaohjelmat ja selonteot

[Kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma \(2017-2019\)](#): Toimintaohjelma sisältää yhteensä 43 hanketta, jotka jakautuvat kaikkien ministeriöiden hallinnonaloille. Mukana myös viharikoksiin ja vihapuheeseen liittyviä hankkeita:

- Opettajien täydennyskoulutus (1.2.1)
- vihapuheen estäminen osana Merkityksellinen Suomessa -toimintaohjelmaa ja sen seuranta (2.3.1)
- viharikosten torjunnan tehostaminen (3.2.1.)
- käynnistetään yhteistyötä viranomaisten, yhteisöpalvelujen tarjoajien ja kansalaisjärjestöjen välillä vihapuheeseen puuttumisen muotojen tehostamiseksi (4.3.1)

Jotkut perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman hankkeista sisältyvät myös [demokratiapoliittiseen toimintaohjelmaan](#) (kuten opettajien täydennyskoulutus). Lisäksi demokratiapoliittiseen ohjelmaan sisältyy muita vihapuheeseen liittyviä toimia, kuten Vapaaksi vihapuheesta -kuntien nuorisotoimille suunnattu erityisavustushaku.

[Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma](#) (2016) Toimenpideohjelman toimeenpanoa ohjaa ja koordinoi sisäministeriö ja sen asettama kansallinen yhteistyöryhmä. Ohjelman avulla luodaan tehokkaat ja toimivat rakenteet ja menettelyt väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen ennalta ehkäisemiseksi. Keskeisiä toiminnan muotoja ovat tietoisuuden ja osaamisen lisääminen, yhteisötason ennalta ehkäisy, yksilöinterventiot sekä niiden ryhmien tukeminen, joita väkivaltainen radikalisoitumien eniten koskee.

[Sisäisen turvallisuuden selonteko](#) (2016) ja [strategia](#) (2017): Hallituksen eduskunnalle antamassa ensimmäisessä sisäisen turvallisuuden selonteossa todetaan, että rasismi, viharikokset ja ääriliikkeiden toiminta on tullut näkyvämmäksi. Selonteossa linjataan, että poliisitoiminnassa keskitytään jatkossa toimintaan, joka parhaiten ylläpitää ihmisten turvallisuutta. Jalkautus tulostavoitteiden kautta.

[Valtioneuvoston ihmisoikeusselonteossa](#) (VNS 6/2014 vp) vihapuheen torjumiskeinoja on tarkasteltu sanavapauden toteutumisen yhteydessä ja erityisesti niiden väestöryhmien osalta, jotka joutuvat herkimmin vihapuheen ja/tai viharikosten kohteeksi (maahanmuuttajat sekä tytöt/naiset).

[Hallituksen kertomuksessa kielilainsäädännön soveltamisesta](#) (2017) käsitellään laajasti vihapuhetta. Ehdotuksena mm. tietolähteiden kehittäminen kattamaan kieleen liittyvän vihapuheen.

[Kansallinen rikosentorjuntaohjelma](#): rikosentorjuntaneuvosto laati paikallista osallisuutta edistävän rikosentorjuntaohjelman ”Turvallisesti yhdessä. Kansallinen rikosentorjuntaohjelma 2016–2020”. Osana ohjelmaa mm. kerätään ja levitetään tietoa hyvistä käytännöistä ja hankkeista, joilla ehkäistään mm. vihapuhetta.

The Project Against Hate is supported by the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

Milla Aaltonen

5.10.2018

VN/744/2018

VN/744/2018-OM-8

[Valtioneuvoston periaatepäätös mediapoliittisesta ohjelmasta](#) (2018): Periaatepäätöksen ja siinä esitettyjen toimenpiteiden aikajänne on vuoteen 2023 saakka. Ohjelma sisältää seuraavat toimenpiteet vihapuheen vastustamiseksi sekä laittomien sisältöjen leviämisen estämiseksi.

- Edistetään yhteistyössä alan toimijoiden ja viranomaisten kanssa kansainväliset standardit täyttävän tietoturvallisen faktantarkistustoiminnan kehittymistä ja yhteistyötä sosiaalisen median alustojen kanssa. Toiminnan kautta voidaan osallistua myös käynnisteillä olevaan eurooppalaiseen yhteistyöhön. (Alan toimijat, LVM, OM asiantuntijoina)
- Ryhdytään toimiin journalisteihin ja muihin mediassa työskenteleviin kohdistuvaa vihapuhetta ja uhkauksia vastaan kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman puitteissa. (OM)
- Osallistutaan eurooppalaiseen laittomien sisältöjen sekä vihapuheen vastaisiin toimiin ja sitoudutaan komission suositukseen laittomien sisältöjen torjumisesta. (OM, SM, OKM)

[Vihapuheiden ja -rikosten torjuntaan liittyvän toimintasuunnitelman valmistelua koskevan työryhmän loppuraportti](#): Poliisihallitus asetti 29.9.2016 vihapuheiden tehostettuun torjuntaan liittyvän toimintasuunnitelman valmistelua koskevan poliisin työryhmän. Työryhmä kartoittanut vihapuheen ja -rikosten torjunnan nykytilannetta sekä laatinut raportin lopussa ilmenevät toimenpide-ehdotukset toiminnan kehittämiseksi. Työryhmän loppuraportin ehdotuksen mukaisesti perustettiin alkuvuodesta 2017 Helsingin poliisilaitokselle rangaistavan vihapuheen torjuntaan keskittyvä ryhmä (VIPU-ryhmä).

[Merkityksellinen Suomessa](#) -toimintaohjelma (OKM) vihapuheen ja rasismien estämiseksi ja yhteiskunnallisen osallisuuden edistämiseksi. Toimintaohjelma sisältää kymmenen toimenpidettä koskien koko ministeriön toimialaa, koulutusta, tiedettä, kulttuuria, liikuntaa ja nuorisopolitiikkaa. Toimenpiteitä ovat mm:

- vihapuhe ja rasismien vastustaminen, osallisuuden ja yhdenvertaisuuden vahvistaminen otetaan läpäisevästi huomioon toimialojen virastojen, laitosten ja muiden organisaatioiden ohjauksessa.
- Kuntien nuorisotoimen erityisavustaminen vihapuheen ennaltaehkäisemiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi: Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi vuoden 2017 alussa 913 200 euroa 14 hankkeelle, joissa ehkäistään vihapuhetta ja edistetään yhdenvertaisuutta kuntien nuorisotyössä. Hankkeiden kesto on yhdestä kahteen vuoteen. Avustetuissa hankkeissa on järjestetty ohjattua toimintaa ja kohtaamisia eri ryhmiin kuuluvien nuorten välillä, sekä pyritty antamaan nuorille valmiuksia keskustella yhdenvertaisuudesta ja ihmisoikeuksista mm. tapahtumien ja kampanjoiden kautta. Hankkeissa tehdään yhteistyötä mm. koulujen, järjestöjen ja turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskusten kanssa sekä hyödynnetään Euroopan neuvoston "Ei vihapuheelle"-nuorisokampanjan materiaaleja. Nuoret itse ovat mukana toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa.
- Haastekampanjan toteuttaminen 2017-2018: <http://torjunvihapuhetta.fi/>

The Project Against Hate is supported by the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

Milla Aaltonen

5.10.2018

VN/744/2018

VN/744/2018-OM-8

1.2. Sopimusvalvontaelinten ja muiden ihmisoikeusmekanismien suosituksia

Kansainväliset sopimusvalvontaelimet ja muut ihmisoikeusmekanismit ovat antaneet Suomelle runsaasti päätelmiä ja suosituksia rasismista, syrjinnästä ja muukalaisvastaisuudesta. Tässä esitellään tiiviisti keskeisiä sopimusvalvontaelinten huolenaiheita sekä suosituksia.

Myönteistä kehitystä:

- viharikokset käsitetään rasistisia rikoksia laajemmin
- rikoslain muutos (511/2011), jolla selvennettiin säännöstä kiihottamisesta kansanryhmää vastaan, lisättiin lakiin säännös törkeästä kiihottamisesta kansanryhmää vastaan, laajennettiin oikeushenkilön rangaistusvastuuta ja säännöstä rangaistuksen koventamisperusteesta
- Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan voimaan saattaminen 2011 ja
- poliisin tehostettu toiminta mm. verkossa tapahtuvan rasismin torjumiseksi on noteerattu hyvänä kehityksenä.

Huolenaiheita:

- rasistisiin motiiveihin perustuvien viharikosten huomattava kasvu ulkomaalaistaustaisiksi oletettuja ihmisiä, kuten romaneja, muslimeja, somaleja, venäläisiä ja myös ruotsinkielisiä kohtaan
- suhteellisen harvat viharikokset ovat johtaneet syytteen nostamiseen
- etnisiin vähemmistöihin kuuluviin sekä naisiin ja tyttöihin kohdistuva vihapuhe joukkoviestimissä, mukaan lukien internetin keskustelupalstat ja sosiaalinen media
- seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluviin kohdistuva syrjintä ja vihapuhe ja
- rasismiksi ja muukalaisvihaksi katsottava maahanmuuttajavastaisen puheen lisääntyminen poliitikkojen keskuudessa.

Suosituksia:

- tietoisuuden lisääminen niistä oikeussuojakeinoista, jotka ovat käytettävissä viharikos- ja vihapuhetapauksissa
- tehokas rasistisen vihapuheen, rotuvihaan yllyttämisen ja rotuun perustuvien väkivaltatapausten tutkiminen
- kohdistamaan asianmukaiset syyte- ja seuraamustoimet niihin, jotka ovat vastuussa näistä teoista
- pakollisen ja jatkuvan koulutuksen antaminen lainkäyttöviranomaisille
- poliisin palvelukseen nykyistä enemmän vähemmistöjen edustajia
- tehostaa toimia, joilla hillitään viharikoksia tiettyjä uskonnollisia yhteisöjä, etnisiä ryhmiä ja muita vähemmistöjä vastaan
- tehostaa toimia, joilla ehkäistään myös vammaisiin henkilöihin kohdistuvaa vihapuhetta ja häirintää

The Project Against Hate is supported by the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

Milla Aaltonen

5.10.2018

VN/744/2018

VN/744/2018-OM-8

- Hallitusta on vaadittu tuomitsemaan julkisesti virkamiesten ja poliitikkojen rasistinen vihapuhe ja muukalaisvihamieliset lausunnot muun muassa verkkoviestimissä, irtisanoutumaan niistä julkisesti ja kehottamaan poliitikkoja varmistamaan, etteivät heidän julkiset lausuntonsa osaltaan edistä suvaitsemattomuutta, leimaamista ja yllyttämistä vihaan.
- viranomaisten tulisi kannustaa tiedotusvälineitä huolehtimaan siitä, että niiden jakama tieto ja lähettämät ohjelmat eivät osaltaan luo vihamielistä ilmapiiriä ja
- liennyttää etnisten ryhmien välillä lisääntyvien ennakkoluulojen ja jännitteiden ilmapiiriä tehostamalla pyrkimyksiä torjua kaikenlaista suvaitsemattomuutta, rasismia, muukalaisvihaa ja vihapuhetta erityisesti sosiaalisessa mediassa.

1.3. Kansainväliset työryhmät ja toimijat

Kaikki ihmisoikeussopimusvalvontaelimet ja vastaavat mekanismit (keskeisiä viharikosten osalta esimerkiksi ECRI, CERD, UPR) ovat tietenkin tärkeitä toimijoita. Myös ETYJ on viharikosten osalta tärkeä toimija, erityisesti tiedonkeruun osalta.

[Euroopan unionin perusoikeusvirasto \(FRA\)](#) tekee perusoikeuksiin liittyvää tutkimusta ja mm. kerännyt viharikosten vastaisen työn hyviä käytäntöjä.

[Käytännösäännöt verkossa esiintyvän laittoman vihapuheen torjumiseksi](#): Keväällä 2016 komissio laati yhdessä suurten IT-alan yritysten kanssa käytännösäännöt (code of conduct), jonka tavoitteena oli torjua verkossa esiintyvää laitonta vihapuhetta. Käytännösäännöt sisältävät mm. ohjeistuksen validien (vihapuhe)ilmoitusten käsittelystä ja sisällön poistamiseksi tai pääsyn estämiseksi ko. sisältöön 24h tunnissa. Facebook, Twitter, YouTube ja Microsoft sitoutuivat toukokuussa 2016 käytännösääntöihin, niin ikään Instagram ja Google+ ovat tammikuussa 2018 ilmoittaneet, että myös ne ryhtyvät soveltamaan käytännösääntöjä. Käytännösääntöjen noudattamista on arvioitu kolmella monitorointikierroksella. Viimeisin arviointikierros osoitti, että yritykset ovat enenevässä määrin täyttäneet sitoumuksensa poistaa suurin osa laittomasta vihapuheesta vuorokauden kuluessa. Tietotekniikkayritykset ovat poistaneet keskimäärin 70 prosenttia niille ilmoitetusta laittomasta vihapuheesta. Haasteitakin on kuitenkin vielä jäljellä, sillä esimerkiksi järjestelmällinen palaute käyttäjille puuttuu. Viimeisimmän arvioinnin aikana vihapuhetta Suomessa seurasi SPR, jonka liputtamista verkkosisällöistä poistettiin eurooppalaisen keskiarvon mukaisesti 70 % (kaikkiaan SPR ilmoitti 34 tapausta). Seuraavalla monitorointikierroksella Suomessa monitorointia tekevät ainakin poliisiammattikorkeakoulun opiskelijat.

[High Level Group on combating racism, Xenophobia and other forms of intolerance](#): Komissio perusti kesällä 2016 korkean tason työryhmän joka käsittelee rasismia, muukalaisvihaa ja muun suvaitsemattomuuden torjuntaa. Ryhmä kokoaa yhteen kaikki jäsenvaltiot, kansainvälisiä järjestöjä ja kansalaisyhteiskuntajärjestöjen edustajat. Suomessa oikeusministeriö koordinoi osallistumista työryhmän ja sen alatyöryhmien (mm. hate speech online) kokouksiin. Korkean tason työryhmälle raportoidaan edellä mainittujen käytännösääntöjen noudattamisesta.

[Euroopan komission tiedonanto laittoman verkkosisällön torjunnasta sekä komission suositus tehokkaista toimenpiteistä laittoman verkkosisällön torjumiseksi](#)

The Project Against Hate is supported by the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

Milla Aaltonen

5.10.2018

VN/744/2018
VN/744/2018-OM-8

Eurooppalaisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaltuutettujen verkosto [Equinet](#): vuonna 2018 kaksi tilaisuutta vihapuheesta (workshop vihapuheen vastaisista keinoista sosiaalisessa mediassa sekä vihapuhetta juridisena ja viestinnän kysymyksenä käsittelevä seminaari).

[Freedom Online Coalition](#)

[European Internet Forum](#)

1.4. Materiaalit, hankkeet, ennaltaehkäisevä työ, koulutus ja kampanjat

Rikoksantorjuntaneuvosto on koontanut [nuorten rikosten ehkäisyyn ja puuttumiseen liittyviä materiaaleja](#), jotka on suunnattu opettajien, nuorisotyöntekijöiden ja muiden kasvatus- tai harrastustyötä tekevien ammattilaisten käyttöön. Rikoksista kysymällä ja puhumalla avoimesti voidaan ehkäistä nuorten rikoksia ja uhriksi joutumista. Rikoksia vähennetään vaikuttamalla kaikkiin osapuoliin – rikosten tekijöihin, uhriin ja sivustakatsojiin. Vihapuhe on sivustolla omana kokonaisuutena.

[Vihapuheen vastainen verkosto](#) on Allianssin koordinoima verkosto vihapuheen vastaista työtä tekeville organisaatioille.

[Perus- ja ihmisoikeusyhteyshenkilöiden verkosto](#): Oikeusministeriön asettaman valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeusyhteyshenkilöiden verkoston tarkoituksena on vahvistaa omalta osaltaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa. Verkoston tehtävänä on seurata Suomen perus- ja ihmisoikeustilannetta, Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kansallista täytäntöönpanoa sekä valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeuspolitiikan toimeenpanoa.

[Against Hate](#) -hankkeen tavoitteena on viharikosten ja vihapuheen vastaisen työn kehittäminen. Hankkeen toiminta keskittyy viharikosraportoinnin kehittämiseen sekä viranomaisten, erityisesti poliisin, syyttäjän, tuomareiden viharikosten ja vihapuheen vastaisten toimintavalmiuksien vahvistamiseen sekä viharikosten uhrien tukemisen kehittäminen. Hanke toteutetaan ajalla 1.12.2017-30.11.2019.

[PROXIMITY](#)-hankkeen tavoitteena on rasismien, muukalaisvihan ja muiden suvaitsemattomuuden muotojen, ml. viharikokset ehkäisemisen kehittäminen paikallistasolla. Hankkeen toiminta keskittyy paikallisviranomaisten, erityisesti paikallis- ja lähipoliisin, rasismien ja viharikosten vastaisten toimintavalmiuksien vahvistamiseen koulutusten, hyvien käytäntöjen jakamisen ja vertaisoppimisen sekä paikallistason toimintasuunnitelmien kehittämisen kautta. Toimikausi 2.10.2017 – 31.3.2019.

<http://eivihapuheelle.fi/> verkkosivuilla on materiaalia esim. opettajille ja nuorisotyöntekijöille (tietoa ja harjoituksia), Euroopan neuvoston No hate speech movementin materiaaleista on käännetty suomeksi Bookmarks (Kirjanmerkit), joka löytyy myös sivuilta. Ei vihapuheelle -liike toimi Suomessa Planin koordinoimana 2013-2015, Allianssi jatkoi sivujen passiivista ylläpitoa ja nyt materiaalia pyritään siirtämään Allianssin sivuille.

[Emme vaikene –vihapuheen vastainen opas](#) (saatavilla myös ruotsiksi ja englanniksi) THL:n Tasa-arvotiedon keskuksen ja STM:n tuottama nuorille suunnattu opas antaa tietoa sukupuolittuneesta

The Project Against Hate is supported by the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

Milla Aaltonen

5.10.2018

VN/744/2018
VN/744/2018-OM-8

vihapuheesta sekä toimintaohjeita vihapuhetta kohdatessa. Alianssi ry toteutti oppaan markkinoimiseksi nuorille suunnatun #EmmeVaikene-somekampanjan, jonka tavoitteena oli voimaannuttaa toimimaan vihapuhetta ja hiljentämistä vastaan. Hankkeen rahoitti Pohjoismaiden tasa-arvoministerineuvosto.

[Rakentavaa vuorovaikutusta](#) Opetushallituksen tuottama Rakentavaa vuorovaikutusta – demokraattisen osallisuuden vahvistaminen, vihapuheen ja väkivaltaisen radikalismien ennaltaehkäisy on tarkoitettu oppaaksi demokraattisen osallisuuden vahvistamiseen sekä vihapuheen ja väkivaltaisen radikalismien ennaltaehkäisyyn kouluissa. Verkkojulkaisu sisältää kotimaisia asiantuntija-artikkeleita, linkkejä lähdeaineistoihin ja hyviin käytänteisiin sekä käännösmateriaalia Euroopan neuvoston ja Unescon tuottamista oppaista.

[Vihapuheesta dialogiin – koulutusmateriaali vihapuheen vastaisille oppitunneille](#) Plan International Suomen luoma koulutusmateriaali on suunnattu kasvattajille, jotka työskentelevät nuorten parissa, etenkin koulumaailmassa. Materiaalista löytyy myös vinkkejä vihapuheen vastustamiseen omassa arjessa. [Linkki hankkeessa toteutettuihin vihapuhetarinoihin.](#)

[Vihapuhe ja sananvapaus](#) Koulukino ry:n materiaali on tarkoitettu yläkoulun ja toisen asteen opetukseen, ja lisäksi sitä voi hyödyntää myös esim. nuorisotyössä. Tavoitteena on tukea nuoria tunnistamaan vihapuhetta erilaisissa ympäristöissä erityisesti verkossa ja harjoitella rakentavia tapoja vastata vihapuheeseen. Tehtävien avulla pohditaan vihapuheen seurauksia ja sananvapauten liittyvää vastuuta.

[Vihan ja inhon internet](#) Feministisen ajatushautomo Hatun verkkovihan vastainen kampanja #vihanjainhoninternet ja siihen liittyvä työkalupakki, jonka avulla voit torjua vihapuhetta ja tarjota tukeasi verkkoväkivallan kohteille. Sivulta löytyy esimerkiksi meemeiksi soveltuvia kuvia, jotka ovat Feministisen ajatushautomo Hatun johtajan Johanna Vehkoon ja kuvataiteilija Emmi Niemisen sarjakuvakirjasta Vihan ja inhon internet. Teos on journalistinen sarjakuva naisiin ja naisoletettuihin kohdistuvasta nettivihasta.

[Esite viharikoksista 11 kielellä](#): Ihmisoikeusliitto on yhdessä Rikosuhripäivystyksen ja sisäministeriön kanssa kääntänyt viharikosesitteen 11 kielelle: arabia, dari, englanti, kiina, kurdi, pohjoissaame, ranska, ruotsi, somali, suomi, venäjä. Esitteen tarkoitus on kannustaa rikoksen uhria tai todistajia ilmoittamaan viharikoksista poliisille.

Nuorisotyöhön on tehty toimintamalli Vihapuheesta vapaa nuorisotila <http://eivihapuheelle.fi/nuorisotila/>

[Help.some –sovellus](#): tietoa ja tukea esimerkiksi kiusaamis- ja häirintätapauksissa sekä rikosasioiden selvittelyssä suoraan kännykkäsi.

[Mediakasvatus](#) (esimerkiksi mediataitokoulu, mediataitoviikko, mediakasvatusfoorumi)

[Yhdenvertaisuussuunnittelu](#) ja sen valvonta

[Syrjinnän seurantaryhmän julkaisut](#)

[Poliisin koulutus - TAHCLE](#): Poliisihallitus solmi yhteisymmärryspöytäkirjan Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (ETYJ) demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston (ODIHR) kanssa

The Project Against Hate is supported by the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

Milla Aaltonen

5.10.2018

VN/744/2018
VN/744/2018-OM-8

koskien lainvalvontaviranomaisten viharikosten vastaisen koulutusohjelman (TAHCLE) täytäntöönpanoa.

- tammikuussa 2017 Poliisiammattikorkeakoulussa poliisipäällystölle ja -päälliköille suunnattu puolen päivän työpaja viharikoksista
- Keväällä 2017 järjestettiin kaksi saman sisältöistä kahden päivän kouluttajakoulutusta (40 poliisia sai kouluttajakoulutuksen)
- Loppuvuodesta 2017 tehdyn selvityksen mukaan noin 800 poliisia oli saanut tällaista koulutusta. Koulutuksia oli toteutettu monella eri tavalla, esimerkiksi ryhmä- tai osastokohtaisesti sekä videon välityksellä. Koulutukset ovat osaltaan jatkuneet vuonna 2018.

1.5. Ohjeistukset

Valtakunnansyyttäjänvirasto:

- "Menettely sananvapausasioissa VKS: 2017:2"
- "Paikallisen syyttäjäviranomaisen ilmoitusvelvollisuus VKS 2014:1".
- Rangaistavan vihapuheen levittäminen Internetissä (Dnro 17/34/11), joka ohjeistaa poliisin tutkintaa ja syyteharkintaa.

Poliisihallitus

- "Epäillyn viharikoksen tai sellaisia piirteitä sisältävän rikoksen luokittelu poliisiasiain tietojärjestelmään (2011)"

Maahanmuuttovirasto

- Vastaanotto toiminnassa laaja kirjo eritasoisia ohjeistuksia, mm. yhdenvertaisuussuunnitelmat, vastaanottokeskusten järjestyssäännöt, vastaanotto toiminnan strategia

2. Tutkimukset ja selvitykset

Tutkimuksia ja selvityksiä kerrottiin hyödynnettävän laajasti. Oikeuskirjallisuus, sukupuolen tutkimukseen liittyvä kirjallisuus sekä sosiaalipsykologinen tutkimustieto ovat ainakin monilla käytössä. Myös Poliisiammattikorkeakoulun vuosittaista viharikosseurantaa hyödynnetään laajasti. Osa seuraa lisäksi muiden maiden viharikosraportteja ja akateemista tutkimusta.

[Poliisiammattikorkeakoulu](#) julkaisee vuosittain loka-marraskuussa selvityksen edellisen vuoden aikana tehdyistä rikosilmoituksista. Hanke tuottaa vuosittain perustietoa rasistisesta ja muusta viharikollisuudesta ja sen kehityksestä seuraamalla poliisin tietoon tulleita viharikoksia poliisiasiain tietojärjestelmästä (Patja).

ETYJ kerää vuosittain tietoa viharikoksista viranomaisilta ja [kansalaisjärjestöiltä](#). Suomesta ainakin [Seta](#) on kerännyt ja toimittanut tietoja useampana vuonna (myös 2018).

[Kooste](#) Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käsittelemistä vihapuhetapauksista.

The Project Against Hate is supported by the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

Milla Aaltonen

5.10.2018

VN/744/2018
VN/744/2018-OM-8

Käynnissä on tutkimus poliisin 2013 viharikoksiksi luokittelemien juttujen etenemisestä rikosprosessissa (poliisi, syyttäjät, tuomioistuimet). Tutkijana Malin Fredriksson, Åbo Akademi.

Sisäministeriön julkaisut:

- [Väkivaltaisen ekstreemismien tilannekatsaukset](#)
- [Pohjoismaiset moniviranomaisyhteistyön toimintamallit nuorten hyvinvoinnin edistämässä ja rikosten ehkäisyssä](#)
- [Onko Suomi maailman turvallisin maa kaikille? Turvallisuuden toteutuminen eri sukupuolten ja väestöryhmien kannalta](#)

[”Usein joutuu miettimään, miten pitäisi olla ja minne olla menemättä”](#) Selvitys vihapuheesta ja häirinnästä ja niiden vaikutuksista eri vähemmistöryhmiin (2016) Owl Group Oy, oikeusministeriön julkaisuja 7/2016.

FRA:n [raportit](#) viharikoksista ja [compendium](#) of practises

[Syrjinnän seurantaryhmän selvitykset](#)

[Tasa-arvobarometri](#)

Perusoikeusbarometri (toteutetaan syksyllä 2018, oikeusministeriö)

[Kouluterveyskysely](#): Kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi, seuraavan kerran vuonna 2019. Tietoja on kerätty perusopetuksen 8. ja 9. luokkaa käyviltä vuodesta 1996, lukioissa vuodesta 1999 ja ammatillisissa oppilaitoksissa vuodesta 2008 alkaen. Perusopetuksen 4. ja 5. luokkaa käyvät lapset ja heidän huoltajansa ovat mukana vuodesta 2017 alkaen. Kouluterveyskyselyyn tulee vuonna 2019 uusia kysymyksiä, kun kyselyssä painottuvat lasten väkivaltakokemuksista kysyminen. Uusien kysymysten kehittämisessä on huomioitu kansainväliset suositukset ja mittarit, Lapsiuhritutkimus ja aikaisemmat Kouluterveyskyselyn aihetta käsittelevät kysymykset, ja niillä vastataan Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman (2016-2018) tavoitteeseen tuottaa säännöllistä seurantatietoa lasten ja nuorten väkivaltakokemuksien yleisyydestä.

Rangaistava vihapuhe internetissä – miten kansaryhmän suoja eroaa yksilön suojasta? Marko Forss, 2018, Edilex-sarja 2018/23. Artikkelin tarkoituksena on ensinnäkin määritellä, mitä tarkoitetaan rangaistavalla vihapuheella internetissä. Rangaistavan vihapuheen osalta artikkelissa otetaan suppeaan esittelyyn ne rikosnimikkeet, jotka suojaavat tiettyjä kansanryhmiä ja näitä vastaavat yksilöä suojaavat rikosnimikkeet. Tämän jälkeen vertaillaan kyseisten rangaistussäännösten tunnusmerkistöjen sisältöä ja tuodaan esille niiden eroja. Vertailussa ei oteta huomioon kaikkia eroja, vaan yritetään nostaa esille keskeisimpiä ja epäloogisimpia ratkaisuja viharikosmotiivin osalta kansanryhmän ja yksilön suojan välillä. Lopuksi artikkelissa annetaan de lege ferenda -tyylisiä suosituksia siitä, miten internetin rangaistaviin vihapuheisiin liittyviä rangaistussäännöksiä voitaisiin kehittää tulevaisuudessa yhdenmukaisemmiksi kansanryhmän ja yksilön suojan osalta. (Edilex-toimitus)

Mika Illman (2005), Hets mot folkgrupp.

The Project Against Hate is supported by the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

Milla Aaltonen

5.10.2018

VN/744/2018
VN/744/2018-OM-8

VIHAPUHE / HATE SPEECH / DISCOURS DE HAINE: <https://blogs.helsinki.fi/hatespeech/>

[EU Kids Online –tutkimus](#) (myös lasten ja nuorten kokemuksia vihapuheesta verkossa). Tutkimuksen toteuttaa Suomessa Tampereen yliopisto ja sen vastuhenkilö on professori Sirku Kotilainen.

Naapuruussovittelun keskuksen [depolarize](#)-hankkeessa tutkitaan polarisaatiota ja sovittelun keinoja vähentää sitä.

[Citizen Mindscapes](#) (Helsingin yliopisto) Tutkimus Suomi24-aineistosta

<https://vihanpitkatjaljet.net/> (Turun yliopisto)

[Rasismit ja julkinen keskustelu hybridissä mediamaisemassa](#) (Tampereen yliopisto) Tutkimushanke tarkastelee, kuinka rasismia tuotetaan, kierrätetään ja haastetaan nykyisessä transnationaalissa, hybridissä mediaympäristössä. Hankkeen tavoitteena on lisätä ymmärrystä rasismia koskevista uudentyyppisistä tiedontuottamisen, affektiivisten kokemusten ja julkisen keskustelun muodoista. Projekti tuottaa lisää tietoa erityisesti siitä, kuinka rasismien ja anti-rasismien muodot ovat kietoutuneet osaksi jokapäiväisiä mediakäytäntöjä.

[Lyömäase vai oire dialogin puutteesta? Vihapuheen sosiaaliset representaatiot Ylen Vihapuheilla ja Suomi24-foorumien verkkokeskusteluissa](#). Maarit Suhonen, 2018, pro gradu –tutkielma.

[Vihapuhe ja toimittajien selviytymiskeinot](#), Nykänen, Suvi-Tuulia, 2018, pro gradu -tutkielma

Markus Kaakinen (2018): [Disconnected online: A social psychological examination of online hate](#) (Eriään verkossa: verkkovihan sosiaalipsykologinen tarkastelu)

[Hate Communities: A Cross-National Comparison](#)

<https://www.eryica.org/news/2018/5/24/liaisons-available-now-in-french-and-english>

3. Terminologia

Useampi kartoitukseen vastannut taho kertoi, ettei ole määritellyt viharikosta tai vihapuhetta.

Viharikoksen käsitettä pidettiin selvästi helpommin ymmärrettävänä. Monet vastaajat kertoivat tukeutuvansa samaan määritelmään (joko sellaisenaan tai hiukan modifioituna), jota poliisi käyttää: ”Suomen lainsäädäntö ei määrittele erikseen viharikoksen käsitettä. Viharikoksella tarkoitetaan yleisesti henkilöä, ryhmää, jonkun omaisuutta, instituutiota tai näiden edustajaa kohtaan tehtyä rikosta, jonka motiivina ovat ennakkoluulot tai vihamielisyys uhrin oletettua tai todellista etnistä tai kansallista taustaa, uskonnollista vakaumusta tai elämäntapomusta, seksuaalista suuntautumista, sukupuoli-identiteettiä, sukupuolen ilmaisua tai vammaisuutta kohtaan. Viharikoksen määritelmä täyttyy jo silloin, jos tekijä olettaa uhrin kuuluvan johonkin yllämainituista viiteryhmistä. Täten uhrin todellisella viiteryhmillä ei ole merkitystä.”

The Project Against Hate is supported by the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

Milla Aaltonen

5.10.2018

VN/744/2018
VN/744/2018-OM-8

Viharikokset voidaan vastauksen perusteella jakaa tekoihin, jotka kohdistuvat ryhmiin (kuten kansallisiin, rodullisiin, etnisiin, uskonnollisiin ryhmiin tai niihin rinnastettaviin kansanryhmiin) tai yksilöihin (tai esim. hänen omaisuuteensa) hänen sanottuun ryhmään (oletetun) kuulumisensa perusteella.

Vihapuheen määrittelemisessä tukeuduttiin pitkälti Euroopan neuvoston ministerikomitean määritelmään: ”Vihapuhetta ovat kaikki sellaiset ilmaisumuodot, jotka levittävät, lietsovat, edistävät tai oikeuttavat etnistä vihaa, ulkomaalaisvastaisuutta, antisemitismia tai muuta vihaa, joka pohjautuu suvaitsemattomuuteen.” Osa vastaajista kertoi määrittelyn pohjana olevan myös rikoslain säännöksen sekä yhdenvertaisuuslain häirintäsäännöksen.

Kaikissa määritelmissä ei eksplisiittisesti tehdä eroa rangaistavan vihapuheen ja muun vihapuheen välille. Joidenkin toimijoidien käyttämien määritelmien sanamuoto pitkälti noudattelee rikoslain kiihottaminen kansanryhmää vastaa pykälän muotoilua (levittää tai pitää yleisön saatavilla tiedon, mielipiteen tai muun viestin, jossa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin ryhmää), mutta ne määritelmät, jotka on johdettu Euroopan neuvoston ministerikomitean määritelmästä eivät eksplisiittisesti tee eroa rangaistavan ja muun vihapuheen välille. Toisaalta näiden määritelmien tarkoitus ei ole oikeudellinen arviointi vaan tietoisuuden lisääminen.

4. Haasteet ja toiminnan tehostaminen

Kartoituksessa kysyttiin myös viharikosten ja vihapuheen vastaisen toiminnan haasteista ja kuinka toimintaa olisi mahdollista tehostaa.

Tilastointi ja seuranta

Tilastoinnin ja seurannan puutteellisuus erityisesti syyttäjänlaitoksen ja tuomioistuinten osalta koettiin haasteeksi. Erityisesti mahdollisuus seurata vihamotiivin etenemistä poliisilta syyttäjälle ja syyttäjältä tuomioistuimeen olisi tärkeä. Poliisin, syyttäjän ja tuomioistuinten järjestelmiä olisi kehitettävä niin, että ne ”keskustelisivat” keskenään.

Lisäksi uhrien kokemusten esille tuomista (esimerkiksi riippumattomien järjestöjen tuottamien raporttien avulla) olisi kehitettävä.

Lainsäädäntömuutokset

Lisäksi yhdenvertaisuuslakiin liittyen nostettiin esille lukuisia lainsäädäntömuutoksia, jotka mahdollistaisivat tehokkaamman puuttumisen.

- Oppilaitoksen toiminta määriteltävä syrjinnäksi, jos oppilaitos ei puutu oppilaaseen tai opiskelijaan kohdistettuun häirintään.
- Varhaiskasvatukselle yksikkökohtainen velvoite yhdenvertaisuuden edistämiseen ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatimiseen vastaavalla tavalla kuin oppilaitoksille.
- Yhdenvertaisuusvaltuutetulle tulee palauttaa mahdollisuus saattaa syrjintää koskeva asia yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan käsiteltäväksi myös uhria nimeämättä.

The Project Against Hate is supported by the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

Milla Aaltonen

5.10.2018

VN/744/2018
VN/744/2018-OM-8

- Häirintäsäännöksen sanamuodon muuttaminen ja ihmisryhmän poistaminen tunnusmerkistöstä on johtanut epäselvään tilanteeseen, jossa mahdollisesti joudutaan keinotekoisesti etsimään asialle asianomistaja, vaikka kyse on ilmeisestä ja vakavasta häirinnästä.

Lisäksi tuotiin esille, että nykyisen lainsäädännön mahdollisuuksia puuttua sukupuolittuneeseen vihapuheeseen olisi arvioitava.

Lisäksi tuotiin esille, että toimintaympäristössä on tapahtunut paljon muutoksia (sosiaalinen media, maalittaminen, trollaus, kybervaikuttaminen), joiden seurauksena verkossa esiintyvä vihapuhe on löytänyt uusia muotoja. Kansanryhmää vastaan kiihottamista -rikosnimikkeenä olisi arvioitava näiden toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten valossa.

Oikeudelliset haasteet

Oikeuskäytäntö vihapuheesta on vähäistä, ja siihen liittyy sananvapauden rajojen ymmärtäminen ja suhde perusoikeuspunnintaan. Vihapuheen seuraukset tekijälle eivät vaikuta olevan kovin vakavia.

Valtakunnansyyttäjänvirastolla on yksinomainen syyteoikeus kiihottamisessa kansanryhmää vastaan, jolloin resursseja ei voida suunnata sananvapauden ydinalueella tapahtuviin sananvapausrikkoksiin, vaan käsiteltävä ovat kaikki kiihottaminen kansanryhmää vastaan –nimikkeellä syyteharkinnassa olevat tapaukset.

Ennaltaehkäisevä työ ja tietoisuuden lisääminen

Ennaltaehkäisevä työ on riittävästi resursoitava, ja asian tärkeys tunnustettava, jotta siihen myös resursoitaisiin riittävästi. Asian pitäminen esillä julkisessa keskustelussa lisää tietoisuutta, samoin kuin moninaisuuden korostaminen kaikessa kuvituksessa ja viestinnässä. Viharikokset ja vihapuhe pitäisi valtavirtaistaa ulkoistamisen sijaan.

Vihapuheen ml. häirinnän ehkäisyä on vahvistettava kouluissa ja varhaiskasvatuksessa. Ennaltaehkäisevän työn (kuten mediakasvatuksen) rahoitus sirpaleista ja usein lyhytaikaista, jolloin työn jatkuvuus ja linjattuus kärsivät. Myös kaikkien ammattilaisten koulutuksen jatkuvuuteen on panostettava.

Tietoisuuden lisäämiseen tärkeiden toimenpiteiden on kohdistuttava mahdollisimman moniin kohderyhmiin (ml. sivustakatsojat).

Puuttuminen

Erityisesti vihapuheeseen puuttumiseksi tarvitaan lisää hyviä käytäntöjä ja ohjeistuksia ja vihapuheen torjumiseksi erityisesti internetissä ja sosiaalisessa mediassa.

Lisäksi olisi vahvistettava median itsesääntelyä ja ohjesääntöjä vihapuheen suhteen.

The Project Against Hate is supported by the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

Milla Aaltonen

5.10.2018

VN/744/2018
VN/744/2018-OM-8

Vihapuheeseen puuttumiseksi eri väestöryhmiin kohdistuvaa vihapuhetta olisi tarkasteltava intersektionaalisesta näkökulmasta ja asiantuntijoiden osaamista olisi yhdistettävä eri väestöryhmiin liittyvissä kysymyksissä.

Lisäksi olisi huomioitavat toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset ja ymmärrettävä uusien ilmiöiden vakavuus (esim. toimittajiin kohdistuvat hyökkäykset).

Aliraportointi ja uhripalveluiden kehittäminen

Luottamuksen lisäämistä viranomaisten ja eri väestöryhmien välillä pidettiin tarpeellisena. Lisäksi kohdennettua tiedotusta uhreille tarjolla olevista palveluista ja oikeussuojakeinoista pitäisi olla enemmän.

Paikallisten yhteistyörakenteiden kehittäminen (ml. ennaltaehkäisevä työ) vaikuttaisi myös aliraportointiin.

Prosessit ovat uhreille usein raskaista ja pitkiä, ja uhrien suojelua vastapuolen lausuntojen kuulemiselta pitäisi kehittää.

Myös epävirallisen raportoinnin mahdollistaminen ja institutionalisointi esimerkiksi varjoraportoinnin kautta lisäisi tietoa ilmiön olemassaolosta ja luonteesta ja siten vaikuttaisi aliraportointiin.

Tutkimustiedon puute

Erityisesti tutkimustietoa koettiin puuttuvan vihapuheesta sukupuolittuneena ilmiönä sekä vihapuheesta intersektionaalisesta näkökulmasta.

Lisäksi tutkijoihin kohdistuvaan uhkaan olisi kiinnitettävä enemmän huomiota.

Koordinaation kehittäminen

Viranomaisten yhteistyön kehittämistä ja lisäämistä pidettiin tarpeellisena. Yhtenä mahdollisuutena koordinaation kehittämiseksi nähtiin kansallinen toimintasuunnitelma vihapuheen ja viharikosten torjumiseksi.

Lisäksi yhteistyön menetelmiä olisi monipuolistettava. Vastaajien mukaan tehokas toiminta edellyttää monenlaisia toimenpiteitä (esim. opetusta/koulutusta, yhdenvertaisuuden edistämistä, oikeudellisen tiedon lisäämistä, yksityisten toimijoiden kouluttamista) ja monia toimijoita.

The Project Against Hate is supported by the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

Milla Aaltonen

5.10.2018

VN/744/2018
VN/744/2018-OM-8

5. Havainnot

Kartoituksen vastausten perusteella viharikoksiin ja vihapuheeseen liittyvä toiminta on hyvin monimuotoista, ja siinä on mukana monenlaisia toimijoita.

Viharikoksia käsitellään tai sivutaan useassa toimintaohjelmassa, mutta varsinaista viharikoksiin keskittynyttä toimintaohjelmaa ei ole. Viharikosten ehkäisemiseksi, tunnistamiseksi ja niihin puuttumiseksi tehdään monia toimia, mutta kokonaiskoordinaatio puuttuu. Koordinaation parantamista esitettiin monissa kartoituksen vastauksissa. Nykyiset toimet eivät myöskään vastaa kaikkiin ihmisoikeussopimusten valvontaelinten ja muiden ihmisoikeusmekanismien Suomelle antamiin suosituksiin.

Koordinaation parantamisen lisäksi kartoituksen vastauksissa nousi esiin laajasti hyvin erilaisia kehittämiskohteita lainsäädännön muutoksista tietoisuuden lisäämiseen.

Aiheeseen liittyvät materiaalit ovat keskittyneet erityisesti vihapuheeseen, ja monet niistä on suunnattu lapsille / nuorille tai heidän kanssaan työskenteleville.

Kaikki viharikosten ja vihapuheen kanssa toimivat organisaatiot eivät ole määritelleet, mitä ne näillä käsitteillä tarkoittavat. Erityisesti vihapuheen osalta määritelmät ovat erilaisia. Toimijasta riippuen toimet keskittyvät vihapuheeseen rangaistavana tai laajempaan ilmiönä. Oikeudellista arviointia / laillisuusvalvontaa tekevien toimijoiden toimissa korostuu rangaistava tai kielletty vihapuhe, kun taas ennaltaehkäisevää työtä tekevien organisaatioiden toimissa vihapuhe näyttyy laajempaan ilmiönä.

Vaikuttavuuden arviointi tehtyjen toimenpiteiden osalta näyttyy harvinaisena. Tätä olisi jatkossa kehitettävä, jotta saadaan tietoa siitä, millaiset toimet ovat vaikuttavimpia.

Jakelu OM DKY Demokratia- kieli- ja perusoikeusasioiden yksikkö, Milla Aaltonen
Against Hate –hankkeen hankekumppanit ja yhteistyötahot
Against Hate –hankkeen verkoston jäsenet

Tiedoksi Oikeusministeri Antti Häkkänen
Erityisavustaja Lauri Koskentausta
Kansliapäällikkö Pekka Timonen

The Project Against Hate is supported by the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union